

Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür: Küçürek Öykü*

Ünlü Fransız Heykeltıraş Auguste Rodin'in *İlahi Komedyâ*'daki "Cehennem" bölümünden etkilenecek yaptığı "Cehennem Kapıları" adlı heykelinin bir bölümü olan "Düşünen Adam" figürü -aslında *İlahi Komedyâ*'nın yazarı Dante Alighieri'yi temsil eder- günümüze kadar birçok yerde, yapıtta simge olarak kullanılmıştır ve hâlâ kullanılmaktadır. Figür, Kasım 2011'de Prof. Dr. Ramazan Korkmaz ve öğrencisi Yrd. Doç. Dr. Mutlu Deveci tarafından yayımlanan *Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür: Küçürek Öykü* adlı çalışmanın kapak resmine de konuk olmuştur. Erdoğan Yavuz tarafından hazırlanan kapak tasarımı, çalışmanın içeriğiyle de uyum göstermektedir. Daha doğrusu edebiyatımıza kazandırılan 'küçürek öykü' türünün de simgesi olmaya hak kazandı diyebiliriz. A. Schopenhauer'ın düşüncenin ateş gibi bir kıvılcıma ihtiyaç duyduğu ve hava akımı gibi sürükleyici ve kapsayıcı bir uyarmanın olması gerektiği görüşünde belirttiği düşüncenin kaynağı ile küçürek öykünün okuru düşünmeye sevk ettiği ani, çarpıcı etkisi benzerlik göstermektedir. Çünkü küçürek öykü 'düşünme' merkezli bir metindir ve okurun düşlemlerini harekete geçirir.

Rodin "Düşünen Adam"ını, kaçınılmaz yazgısını eylemine gerçeklik kazandırmak için kurar. Küçürek öykü okuru da öyküdeki çıplak karakterlerin eylemini ortaya çıkarmak, eylemine gerçeklik ve canlılık kazandırmak için düşünür. Rodin'in "Taşın fazlasını atıyorum, geriye heykel kalıyor." ve "Hiçbir parça bütünden daha önemli değildir." ifadeleri, küçürek öyküdeki ötesini söylemekten çok okura bırakan bir alımlama estetiğini düşündürür. Sıkıştırılmış, fazlalıklardan arınmış, yoğun, dağınıklığın toparlandığı bir anlatı türü olan küçürek öykü, bir nevi okuru hedef alan imgelemindeki karmaşıklıkların, zıtlıkların yazarın eleğinden geçirilmiş şeklidir.

Sessizliği, derinliği, yalnızlığı anlatmaktan ziyade gösteren, hissettiren, okurun düşlemlerinin gizemli mekânıdır küçürek öykü. Zaman problemi yaşayan bireyin huzursuzluğunun, arayışının, kendini bir mekâna *yerleştirme çabalarının* karşılığını bulduğu bir anlatıdır. Kapak tasarımında kullanılan kocaman saatin önünde *düşünen adam...* İspanyol sürrealist ressam Salvador Dalí'nin "Bellegin Azmi" (Eriyen Saatler-Yumuşak Saatler) tablosu ile Rodin'in "Düşünen Adam" heyke-

* Ramazan Korkmaz-Mutlu Deveci, *Edebiyatta Yeni Bir Tür: Küçürek Öykü*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.

lindeki simgesel görünüm, küçürek öyküdeki donuklaşan âni, varoluş sıkıntısını, eriyen zamanın bireye getirdiği kaçınılmaz noktayı imlemektedir. Zamana karşı çıkışın ve zamanın hâkimiyetinin protestosu niteliğindeki “Eriyen Saatler” tablosu, Salvador Dali tarafından ağustos güneşinde eriyen camembert peynirinden ilham alarak yapılmıştır. Sıcağın bunaltısı ve ortadan kaldırma niteliği ile “Eriyen Saatler” tablosu, küçürek öyküdeki varoluş kaygısı yaşayan bireyin çıkmazlarının simgesel görünümüdür.

Küçürek öyküde okur, varlığının gizli yanlarının estetiğini kurma eğilimi gösterir. Küçürek öykünün ana izleklerinin *yabancılaşma, köleleşme, umutsuzluk, yalnızlık, iletişimsizlik, çöküntü, bunaltı* olması, Sartre’in *Bunaltı*’da söyledikleriyle benzer bir şekilde dönem insanının karmaşıklığına denk gelir. Zihniyetin dönemin şartlarından etkilenmesi, bireyin ontolojik varlık koridorlarından çıkan sesinin duyurulmaya çalışıldığı sanatlarda da değişime sebep olmuştur. Tüketim çağı ruhunun sebep olduğu günümüzdeki değişimin seyriyle ortaya çıkan asgari ifade biçimi, edebiyatta da küçürek öyküyle anlam alanı bulmuştur.

Edebiyatta Yeni Bir Tür: Küçürek Öykü kitabının birinci bölümünde küçürek öykünün temel özellikleri ve devir ile ilişkisi açıklanır. “Yaşamın özüne tutulan ayna niteliği ile küçürek öyküler, bir zamansızlığın öne sürümüdür; bu nedenle öykülemekten çok gösterir ve anlatmaktan çok haykırır. Son derece yoğunlaştırılmış, son derece yüklü, sinsi, çok yönlü, anlık ürkütücü, kıskırtıcı, düş kırıklığına uğrattıcı olan bu kısa kısa öyküler...” , “Bir olayın içsel anlamı üzerinde, birdenbire gelive-

ren anlık sezgiler üzerinde yoğunlaşarak örülür.” gibi ifadelerle küçürek öykünün nitelikleri belirtilir. Küçürek öyküyle ilgili kabuller, ortaya konulan görüşler, bizim edebiyatımızdan ve Avrupa edebiyatından örneklerle verilir.

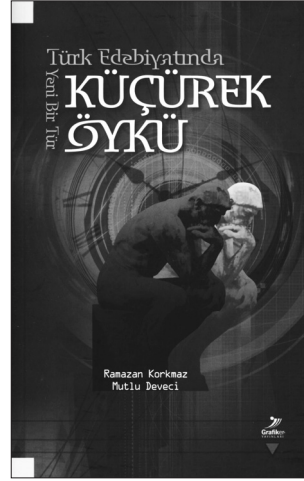
Sözcük eksiltilerek minyatürleştirilen metnin yapı unsurları Ramazan Korkmaz ve Mutlu Deveci tarafından kitabın ikinci bölümünde belirlenmiştir. Küçürek öykülerin genellikle kahraman anlatıcı bakış açısıyla anlatıldığı, Tanrısal bakış açısıyla anlatılan öykülerin gösterme tekniği ile oluşturulduğu, küçürek öykü metinlerinden örneklerle verilmiştir. Olay örgüsünün epizotik karakter özelliği taşıdığı belirtilerek öykü kişilerinin en yalın, en çıplak yanlarıyla öyküde yer aldıkları söylenmiştir. Durum öyküsü niteliği taşıyan küçürek öykülerde zaman unsuru Heidegger’deki zaman kavramıyla uyumludur. Heidegger’de olayların geçtiği şey / an olarak tanımlanan zaman, küçürek öykülerde de kurgunun temel noktalarından biri olarak işlenir. Yani var olmadaki durum, an ve şimdi ile şekillenir. Ramazan Korkmaz’ın *insan varoluşunun konumlandığı yer olarak tanımladığı mekânın*, küçürek öykülerde kahramanın varoluş sancısının sorgulandığı kapalı dar mekânlar olduğu ve bu mekânların simgeler biçiminde öykülerde yer aldığı belirtilmektedir.

Niceliğin değil niteliğin merkeze alındığı küçürek öykülerde dil ve üslûp, okurun merakını tetikleyecek biçimdedir. Metin, okurun katılımıyla açıklanır ve zenginleşir. Öyküde gizemi artırmak maksatlı çeşitli anlatım şekillerine başvurulur. Yine kitapta, konuşma / diyalog tekniklerinden iç/dış diyalog, monolog, iç monolog ve bilinç akımı teknikleri kul-

lanılarak imge dünyasının harekete geçirildiği belirtilir. Birçok farklı anlatım türünün kullanıldığı küçürek öykülerde şiir diline yaklaşım söz konusudur. Bu bakımdan yazımsal/sesbilimsel/sözcüksel ve anlamsal sapmaların ve çeşitli aktarım türlerinin kullanılması ile küçürek öykü biçim ve içerik bakımından çağın ruhuna uygun *aykırı* bir türdür.

Metinlerin birbirini etkilemesi, bir metnin başka bir metni hazırlaması, geçmişten günümüze tartışılabilir, üzerinde görüşler belirtilmiş bir konudur. Aynı zamanda metinlerin bu tarz bir hazırlayıcılık işlevi hermeneutik yazımsal çözümleme açısından da edebî, felsefî ve toplumbilimsel bir meselenin çözümlenmesi açısından bir yetkinliğe işaret eder. Metinlerarası geçişkenlik olarak günümüzde karşılığını bulan bu durum bir metin olan küçürek öyküde de söz konusudur. Ramazan Korkmaz ve Mutlu Deveci küçürek öykünün diğer türlerle ilişkisini çalışmalarında beş başlıkta incelemişlerdir. Kısa öykü ile küçürek öykü ilişkisinde geleneksel öykü serüveni anlatılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Burce Holland Rogers'in; *"Okur, edebiyat evini keşfetmek üzere odalarda bir gezinti yapmaya ve mahrem alanları araştırmaya davet edilebilir; bu romandır. Okur evin odalarından birinin penceresinden içeriye bakmaya davet edilebilir; bu kısa öyküdür. Veya okurdan evdeki kapının anahtar deliğinden, odanın sadece bir bölümünü görecektir şekilde diz çökerek içeriye bakması istenebilir; bu da küçürek öyküdür."* ifadeleriyle aradaki fark özetlenir.

Mesel ile küçürek öykü arasındaki ilişki, Mevlâna'nın mesellerinden, Murathan Mungan'ın ve Ferit Edgü'nün küçürek öykülerinden örneklerle karşılaştırmalar yapılarak ben-

zerlik ve farklılıklar çalışmanın dördüncü bölümünde ortaya konulmuştur. Mesellerin sembolik söylem bakımından küçürek öyküye yakın olduğu, fark olarak küçürek öykünün öğüt vermediği, daha ziyade estetik bir arka plana taşındığı belirtilir.

Şiir, düzyazı/mensur şiir ile küçürek öykü ilişkisinde şiirin doğası gereği, küçürek öykünün zorunluluk sebebiyle yoğun olduğu, iki tür arasında anahtar noktanın şiirsellik, şiirde kelimelerin değerinin, küçürek öyküde ise anlamın öne çıkarıldığı söylenir. Küçürek öyküye en yakın türlerden biri şiirdeki aktif okuyucu küçürek öyküde de söz konusudur. İçerik ve biçim bakımından aradaki benzerlik ve farklılıklar kitapta ayrıntılı şekilde verilmiştir. Fabl ile küçürek öykü ilişkisinin de incelendiği bölümde kişiler, dil ve üslup bakımından farklılıkların olduğu, fablların öğüt verme nitelikleri belirtilerek kısalıklarıyla benzerlik gösterdiği söylenir. Fıkra ile küçürek öykü ilişkisi bölümünde karşılaştırma ayrıntılı olarak yapılmıştır. Birkaç benzerlik ve farklılığı aktarmak gerekirse fıkraların anonim, küçürek öykü ya-

zarının belli olduğu söylenerek iki türde de şiirsel söylemin öne çıktığına değinilir. Kuruluş açısından farklılık gösteren iki türün yoğunluk açısından benzer olduğu; fakat 'kıssadan hisse' tavrının küçürek öyküde bulunmayışı gibi belli başlı önemli noktalar sunulur.

Çalışmada Ferit Edgü, Yüksel Pazarkaya, Murathan Mungan, Murat Yalçın ve Ramon Gomez de la Serna'nın öykülerinden örnekler çözümlenmiştir. Çalışmanın sonunda hazırlanan Türk ve dünya edebiyatlarından küçürek öykü seçkinde bulunan kırk sekiz öykü de küçürek öykü meraklıları için yararlı olacaktır.

"Çiçek, çekirdekte gizlidir hep."

Gerçekten de, hâlâ çekirdeğinin içine kapanmış, açmadan duran bir çiçeğin kurduğu gelecek düşüncesinden daha yoğun,

merkezine daha çok güvenen bir mahremiyet imgesi var mı ki?" Gaston Bachelard'ın *Uzamanın Poetikası* adlı yapıtında ortaya koyduğu bu çıkarım, bizi küçürek öykünün imgelem dünyasına götürür. Yazar öyküsünü okurun düşlemlerinin odağına bırakır. Metnin gizemine davet edilen okur, yolculuğunun hazırlıklarını yaparak imgenin yankılarına ulaşır. Küçürek öykünün açıklanması okurun hassasiyeti ve alımlama kabiliyetine bağlıdır. Nitelikli okurun öyküye bağımsız anlamlar yüklemesi ile öykü zenginleşecektir. Bu yeni türün edebiyatımıza kazandırılmasında emeği geçen Ramazan Korkmaz ve Mutlu Devci'nin hazırladığı eser, küçürek öykü üzerinde çalışmak isteyen akademisyenlere yepyeni bakış açıları kazandıracaktır.

Nilüfer Aka*

Türk Romanında Mevlâna**

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde *Din Duygusu* isimli hacimli eseriyle tanınan, hâlen Kırklareli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi olan Yrd. Doç. Dr. Secaattin Tural'ın yakın zamanda *Türk Romanında Mevlâna* adını verdiği bir eseri yayımlandı. Eser, modern edebiyat kuram ve kavramlarını, tenkit ettiği romanlara uygulamasıyla klasik bir bakıştan kendisini kurtarmaktadır. *Türk Romanında Mevlâna*'nın

bu yönü edebiyat nazariyesinde tenkidin aldığı yeni hâlin itibarını göstermektedir. Tural, fantastik, kitsch, kolaj, metinlerarası, pastiş gibi kavramları, farklı edebiyat teorisyenleriyle birlikte eserine taşımaktadır. Kitap, günümüzde klasik edebiyat eleştirisinin yerini, modern edebiyat kuramlarına bıraktığını gösteren önemli bir çalışma olarak karşımızda durmaktadır.

Türk Romanında Mevlâna, doğru-

* Araş. Gör., Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** Secaattin Tural, *Türk Romanında Mevlâna*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2011, 332 s.